

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 366/2011-33

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 3. novembra 2011 v senáte zloženom z predsedu Ladislava Orosza, zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a zo sudcu Jána Lubyho o sťažnosti Ing. J. H., M., zastúpeného advokátom JUDr. J. K., M., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 9 C/185/88, za účasti Okresného súdu Bratislava I, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo Ing. J. H. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 9 C/185/88 p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Bratislava I p r i k a z u j e , aby v konaní vedenom pod sp. zn. 9 C/185/88 konal bez zbytočných prietáhov.

3. Ing. J. H. priznáva finančné zadost'učinenie v sume 20 000 € (slovom dvadsaťtisíc eur), ktoré mu je Okresný súd Bratislava I p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd Bratislava I je p o v i n n ý uhradiť Ing. J. H. trovy konania v sume 314,18 € (slovom tristoštrnásť eur a osemnásť centov) na účet jeho právneho zástupcu JUDr. J. K., M., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením sp. zn. IV. ÚS 366/2011 z 24. augusta 2011 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť Ing. J. H., M. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom JUDr. J. K., M., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 9 C/185/88 (ďalej aj „namietané konanie“).

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti okrem iného uviedol, že pôvodne podal 30. novembra 1988 Obvodnému súdu Bratislava I (ďalej len „obvodný súd“) návrh proti Mestskej vojenskej správe v B. na náhradu škody na zdraví, ktorá mu vznikla v súvislosti s výkonom základnej vojenskej služby: recidíva ochorenia očí, ktoré malo za následok úplnú stratu zraku a plnú invaliditu. Podľa sťažovateľa boli v tejto veci doteraz vydané tieto rozhodnutia:

- rozsudok obvodného súdu sp. zn. 9 C 185/88 z 3. júna 1992, ktorým tento súd zamietol návrh sťažovateľa zo 7. decembra 1988,

- rozsudok okresného súdu č. k. 9 C 185/88-327 zo 7. októbra 2003 o zaplatení súm z titulu sťaženia spoločenského uplatnenia, straty na zárobku a o platení mesačnej renty zo strany odporcu,

- rozsudok Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) č. k. 8 Co 52/04-454 z 25. októbra 2004, ktorým zmenil označený rozsudok prvostupňového súdu o výške náhrady škody, v časti týkajúcej sa straty na zárobku vrátane tzv. renty a trov konania rozsudok prvostupňového súdu zrušil a vec mu vrátil v tejto časti na ďalšie konanie,

- rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 4 M Cdo 11/2005 z 31. marca 2006, ktorým najvyšší súd na základe mimoriadneho dovolania č. k. VI/1 Pz 241/05-54 z 15. júla 2005 zrušil rozsudok krajského súdu v napadnutom zmeňujúcom výroku vo veci samej (ktorým došlo k zamietnutiu časti žaloby a vo výroku vo veci samej, ktorým došlo k potvrdeniu rozsudku súdu prvého stupňa v zamietajúcej časti) a vec mu v rozsahu zrušenia vrátil na ďalšie konanie,

- rozsudok krajského súdu č. k. 8 Co 285/2006-508 z 25. septembra 2008, ktorým zmenil rozsudok okresného súdu č. k. 9 C 185/88-327 zo 7. októbra 2003 o povinnosti zaplatiť náhradu škody a sťaženie spoločenského uplatnenia v časti prevyšujúcej sumu 626 000 Sk tak, že odporca je povinný zaplatiť navrhovateľovi sumu 999 000 Sk v lehote 3 dní od právoplatnosti rozsudku, vo zvyšnej časti týkajúcej sa sťaženia spoločenského uplatnenia návrh zamietol a v časti zamietajúceho mimoriadneho zvýšenia bolestného a náhrady škody z titulu liečebných nákladov zrušil tento rozsudok a vrátil vec súdu prvého stupňa na ďalšie konanie.

Podľa sťažovateľa okresný súd od vydania rozsudku krajského súdu z 25. septembra 2008 vo veci nekonal, nenariadil pojednávanie vo veci ani vo veci nerozhodol, pričom od podania žaloby uplynulo 23 rokov.

Sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd po prerokovaní jeho sťažnosti rozhodol nálezom o porušení jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy okresným súdom a prikázal tomuto súdu ďalej konať bez zbytočných prietahov a priznal mu finančné zadosťučinenie 200 000 € a trovy konania.

Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd vyzval 12. septembra 2011 predsedníčku okresného súdu, aby sa vyjadrila k otázke vhodnosti ústneho pojednávania, a zároveň ju vyzval, aby sa vyjadrila aj k sťažnosti a jej prijatiu na ďalšie konanie.

Predsedníčka okresného súdu vo svojom vyjadrení k sťažnosti z 29. septembra 2011 (Spr 3629/11, doručenom ústavnému súdu 13. októbra 2011) okrem iného uviedla:

„Súhlasím s tým, aby podľa ust. § 30 ods. 2 zákona č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu SR, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov Ústavný súd SR upustil od ústneho pojednávania o prijatej sťažnosti, ak dospeje k názoru, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci. ...

Podľa ust. § 29 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov, si Vám dovoľujem oznámiť nasledovné stanovisko ku konaniu, vedenom na tunajšom súde pod sp. zn. 9 C 185/1988.

Sťažovateľ v sťažnosti poukazuje na skutočnosť, že súdy od vydania rozsudku Krajského súdu v Bratislave č. k. 8 Co 285/2006-508 zo dňa 25. 09. 2008, ktorý bol doručený Okresnému súdu Bratislava I dňa 21. 11. 2008, vo veci ďalej nekonali.

K priebehu konania a k obsahu sťažnosti uvádzam nasledovné:

Dňa 16. 03. 2008 boli účastníci konania predvolaní na termín pojednávania dňa 30. 04. 2009. Dňa 30. 04. 2008 sa uskutočnilo pojednávanie, ktoré bolo odročené za účelom doplnenia dokazovania na termín dňa 09. 06. 2009. Dňa 04. 05. 2009 boli účastníci konania predvolaní na termín pojednávania dňa 09. 06. 2009. Dňa 27. 05. 2009 súd upovedomil účastníkov konania o zmene termínu pojednávania. Dňa 09. 07. 2009 sa uskutočnilo pojednávanie, ktoré sa odročilo z dôvodu neprítomnosti právneho zástupcu navrhovateľa a odporcu na termín dňa 15. 10. 2009. Dňa 09. 07. 2009 súd vydal uznesenie, ktorým uložil právnemu zástupcovi navrhovateľa poriadkovú pokutu. Dňa 24. 09. 2009 súd upovedomil účastníkov konania o zmene termínu pojednávania, že odročuje termín pojednávania na neurčito. Dňa 24. 09. 2009 súd vyzval právneho zástupcu navrhovateľa na úpravu petitu návrhu. Dňa 28. 09. 2009 bolo súdu doručené odvolanie právneho zástupcu navrhovateľa proti uzneseniu o uložení poriadkovej pokuty. Dňa 29. 09. 2009 bola súdu

doručená žiadosť Krajskej prokuratúry B. o zapožičanie daného spisu. Od dňa 06. 10. 2009 sa daný spis nachádzal na Krajskej prokuratúre B. Dňa 06. 10. 2009 bolo súdu doručené odvolanie proti uzneseniu tunajšieho súdu č. k. 9C 185/1988-540. Dňa 09. 12. 2009 bol súdu vrátený dávkový spis Sociálnej poisťovne. Dňa 14. 01. 2010 bol súdu vrátený zapožičaný spis. Dňa 17. 02. 2010 v danej veci došlo k zmene zákonného sudcu, vec prevzala Mgr. P. S. Uznesením zo dňa 05. 05. 2010 súd autoremedúrou rozhodol o zmene uznesenia o uložení poriadkovej pokuty tak, že poriadkovú pokutu právnomu zástupcovi navrhovateľa ako aj odporcovi neukladá. Uznesením zo dňa 26. 07. 2010 súd vyzval navrhovateľa na upresnenie znenia žalobného petitu, súčasne vyzval odporcu na oznámenie skutkových a právnych skutočností, na podklade ktorých došlo k prechodu povinnosti na náhradu škody na odporcu. Podaním doručeným súdu dňa 02. 08. 2010 navrhovateľ požiadal súd o predĺženie lehoty na upresnenie žalobného petitu, pričom žalobný petit upresnil podaním doručeným súdu dňa 22. 09. 2010. Súd vytýčil dňa 18. 01. 2011 vo veci termín pojednávania na 28. 02. 2011, na ktorom súd pripustil zmenu petitu návrhu, odročil pojednávanie na 30. 05. 2011, následne na 25. 07. 2011, ktoré bolo odročené z dôvodu neprítomnosti zákonnej sudkyne na deň 26. 09. 2011. Súd doručoval vyjadrenia účastníkov konania týkajúce sa veci samej dňa 12. 08. 2011. Dňa 26. 09. 2011 sa uskutočnilo pojednávanie, ktoré sa odročilo na neurčito, s tým že daný spis bude zaslaný Ústavnému súdu SR a po jeho vrátení súd bezodkladne vytýči termín pojednávania.

Predmetné konanie na tunajšom súde je poznačené prieťahmi, čo možno považovať v danej veci za objektívny prieťah. Nakoľko zaťaženosť súdneho oddelenia resp. jednotlivých civilných sudcov nemôže byť dôvodom na porušenie práva účastníka konania garantovaného v čl. 48 ods. 2 Ústavy SR, mám za to, že predmetné konanie je poznačené zbytočnými prieťahmi, avšak objektívneho charakteru.

V prípade, že Ústavný súd Slovenskej republiky dospeje k záveru že bolo porušené právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, aby bolo vzaté do úvahy, že zákonná sudkyňa subjektívnym konaním nezavinila vznik prieťahov v konaní. S poukazom na uvedené objektívne dôvody, za ktorých došlo k prieťahu v konaní, prosím Ústavný súd Slovenskej republiky, aby uvedené skutočnosti pri rozhodovaní o priznaní finančného zadosťučinenia vzal do úvahy a nepriznal mu finančné zadosťučinenie v plnej výške.

Konečné rozhodnutie ponechávam na zváženie Ústavnému súdu Slovenskej republiky.“

Ústavný súd vyzval 13. októbra 2011 aj sťažovateľa, aby sa vyjadril tak k stanovisku okresného súdu, ako aj k otázke nariadenia verejného pojednávania. Sťažovateľ vo svojom podaní z 20. októbra 2011 (doručenom ústavnému súdu 25. októbra 2011) okrem iného uviedol:

«Vo svojom vyjadrení zo dňa 29. 9. 2011 Okresný súd Bratislava I. uvádza, že dňa 16. 03. 2009 boli účastníci konania predvolaní na termín pojednávania dňa 30. 04. 2009, kedy sa aj plánované pojednávanie uskutočnilo a bolo odročené za účelom doplnenia dokazovania na termín 09. 06. 2009, o čom boli účastníci konania upovedomení predvolaním na nový termín pojednávania dňa 09. 06. 2009. Dňa 27. 05. 2009 súd upovedomil účastníkov konania o zmene termínu pojednávania na termín 09. 07. 2009, ktoré sa uskutočnilo a ktoré sa odročilo z dôvodu neprítomnosti právneho zástupcu navrhovateľa a odporcu na termín dňa 15. 10. 2009.

Je pravdou, že súd dňa 09. 07. 2009 pod spis. značkou 9 C 185/1988-540 vydal uznesenie, ktorým rozhodol o uložení poriadkovej pokuty vo výške 200,- € právneho zástupcovi navrhovateľa JUDr. M. Š., advokátovi so sídlom B. za opakovanú neospravedlnenú neúčasť na pojednávaniach konaných dňa 30. 04. 2009 a 09. 07. 2009 a súčasne týmto uznesením súd uložil poriadkovú pokutu vo výške 50,- € aj odporcovi.

Právny zástupca navrhovateľa JUDr. Š. sa voči tomuto uzneseniu dňa 23. 09. 2009 odvolal s odôvodnením, že napadnutý výrok rozhodnutia o uložení poriadkovej pokuty považuje sa vecne nesprávny a uloženie pokutu za nedôvodnú, keďže v danom prípade nemá ako právny zástupca postavenie účastníka konania alebo svedka a nevie, ako a čím „hrubo sťažil postup súdneho konania 9 C 185/1988“, pričom podľa neho vecné zdôvodnenie tejto právnej vety ustanovenia § 53 ods. 1 O. s. p. podľa neho v odôvodnení rozhodnutia úplne absentuje. Ak sa totiž účastník konania zúčastní pojednávania bez svojho právneho zástupcu a s uskutočnením pojednávania súhlasí, nemôže byť neúčasť právneho zástupcu na pojednávaní predsa skutočnosťou, ktorá by hrubo sťažovala potup súdneho konania alebo bránila súdu vo veci konať. Právo účastníka nechať sa v konaní zastupovať je predsa právom a nie povinnosťou účastníka.

Advokát nepopiera, že v danom prípade ako právny zástupca navrhovateľa obdržal upovedomenie o termíne pojednávania v oboch prípadoch riadne a včas, avšak v termínoch oboch pojednávanií mal JUDr. Š. dlhodobo plánované dovolenky v zahraničí, o čom v prílohe svojho odvolania aj predložil dôkazy.

V oboch prípadoch advokát svojho klienta o objektívnej prekážke svojej neúčasti na pojednávanií vopred informoval s tým, že z tohto dôvodu má jeho klient možnosť požiadať súd o odročenie pojednávania a súčasne ho informoval, že v danom prípade nie je schopný zabezpečiť za seba kvalifikovanú substitúciu vzhľadom na rozsah a komplikovanosť sporu. Ing. H. túto možnosť kategoricky odmietol, pretože na vytýčenie termínu pojednávania a rozhodnutie súdu sa čaká značne dlhú dobu. Navrhovateľ tým nepochybne využil svoje právo zúčastniť sa pojednávania aj bez svojho právneho zástupcu a naopak, svojmu advokátovi dal jednoznačnú dispozíciu, aby ho advokát na súde neospravedlňoval. Túto dispozíciu musel advokát ako právny zástupca navrhovateľa akceptovať.

V tejto súvislosti sa nedá neuviesť, že v danom prípade ide o viac ako dvadsaťročný súdny spor poznačený často nedôvodnými časovými prieťahmi práve zo strany súdu.

Podľa vyjadrenia advokáta navrhovateľa ho tento zastupuje vo veci už od roku 1991, spolu s klientom sa zúčastnil desiatok súdnych pojednávanií a rokovaní, napísal stovky strán vyjadrení, odvolaní a dovolaní, ktoré tvoria súčasť rozsiahleho súdneho spisu. Pri svojej práci pristupoval nielen k svojmu klientovi, ale aj k súdom vždy korektne a kvalifikovane, dochvilne a zodpovedne, s plnou vážnosťou a cťou. Podľa jeho vyjadrenia v tom čase za 18 rokov zastupovania nikdy nespôsobil jeden jediný prieťah v konaní, nikdy neodignoroval jediné výzvu alebo požiadavku súdu, ktorá bola na neho alebo na jeho klienta kladená.

Okresný súd Bratislava I. svojím uznesením zo dňa 05. 05. 2010 autoremedúrou rozhodol o zmene uznesenia o uložení poriadkovej pokuty tak, že poriadkovú pokutu právnenému zástupcovi neukladá a na základe argumentov JUDr. Š. uznal, že jeho klient, ktorý bol na predmetnom pojednávanií prítomný, využil svoje právo a výslovne súhlasil s konaním v neprítomnosti svojho advokáta, a preto za danej situácie nemožno tieto skutočnosti považovať za hrubé sťaženie postupu v súdnom konaní presne tak ako to vo svojom uznesení o neuložení poriadkovej pokuty právnenému zástupcovi navrhovateľa súd konštatoval.

Považujem za veľmi dôležité v tejto veci detailne rozobrať práve okolnosti uloženia poriadkovej pokuty zo strany súdu, aby som váženému Ústavnému súdu Slovenskej republiky náležite osvetlil a zdôvodnil, že ak nastali prieťahy v tomto súdnom konaní, nikdy sa tak nedialo zavineným konaním môjho mandanta alebo zavineným konaním jeho právneho zástupcu, ktorý ho v súdnom spore o náhradu škody zodpovedne už dlhé roky zastupuje. Otázku úpravy žalobného petitu považujem v tejto súvislosti za irelevantnú a prípadné nové vzniknuté prieťahy v súdnom konaní v tejto súvislosti opäť nevznikli zavinením navrhovateľa a jeho právneho zástupcu.

Sme toho názoru, že je najdôležitejšie sa zo strany súdu urýchlene venovať konečnému vydaniu rozhodnutia vo veci samej, čo je hlavne z pozície navrhovateľa najočakávanejšie a isto aj najvrúcnejšie želanie. Nadobudli sme dojem, že je tu tendencia súdu viniť za niekoľkoročné ťahanice sa na súde práve navrhovateľa a jeho advokáta, čo v žiadnom prípade nemôžeme akceptovať, okrem toho, som toho názoru, že vyjadrenie Okresného súdu Bratislava I. sa týka iba posledných dvoch rokov konania na tamojšom súde a predseda súdu sa pravdepodobne účelovo vyhol 21 rokom konania pred súdom a zdôvodneniu pomalého postupu súdov v tomto konaní. Celková dĺžka trvania tohto súdneho sporu skôr poukazuje na neschopnosť súdov vo veci meritórne rozhodnúť.

Na základe uvedených skutočností opakovane zdôrazňujeme tento fakt a zostávame na našej požiadavke tak, ako sme už uviedli v našom návrhu zo dňa 04. 12. 2010 doplnenom dňa 26. 05. 2011. Taktiež chcem poukázať na skutočnosť, že môj mandant nadobudol dojem, že súčasná zákonná sudkyňa Mgr. P. S. je jediným sudcom, ktorý má detailne naštudovaný spisový materiál a záujem vec rozhodnúť, čo u množstva sudcov, ktorým bola vec od roku 1988, nebolo zrejmé. Môj mandant má pocit, že doterajší sudcovia si im pridelený spis dohadzovali ako „horúci zemiak“.

Zároveň chcem opätovne poznamenať a zvlášť zdôrazniť tú skutočnosť, že navrhovateľ nevynechal jediné súdne pojednávanie, hoci po smrti svojej manželky bolo preňho obrovským problémom zabezpečiť si náhradný doprovod na pojednávania, ktoré sa vždy uskutočňovali mimo miesta jeho trvalého pobytu, čo o. i. v podstatnej miere zaťažovalo jeho osobný finančný rozpočet beztak už značne výrazne zaťažený výdavkami spojenými so zaobstarávaním doplnkov, pomôcok a rôznej nevyhnutnej výbavy, ktoré ako nevidiaci občan potrebuje pre svoj každodenný život.»

Sťažovateľ súčasne oznámil ústavnému súdu, že vzhľadom na to, že vo svojom pôvodnom písomnom podaní uviedol všetky okolnosti, ktoré sú mu známe vo vzťahu k predmetu sťažnosti, ako aj vzhľadom na to, že je presvedčený o tom, že dôkazový materiál nachádzajúci sa v obsiahlom spise okresného súdu je dostačujúci na rozhodnutie v zmysle návrhu, súhlasí s upustením od ústneho pojednávania. Ústavný súd podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde so súhlasom účastníkov upustil od verejného ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľ sa svojou sťažnosťou domáha vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04).

Základnou povinnosťou súdu i sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník konania obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 prvej vety OSP, podľa ktorého len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Sudca je podľa § 117 ods. 1 druhej vety OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov. Ďalšia významná povinnosť pre sudcu vyplýva z § 119 ods. 1 OSP, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov, ktoré sa musia oznámiť. Ak sa pojednávanie odročuje, predseda senátu alebo samosudca spravidla oznámi deň, kedy sa bude konať nové pojednávanie.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 247/03, IV. ÚS/272/04) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). Za súčasť prvého kritéria sa považuje aj povaha prerokúvanej veci.

1. Predmetom konania pred okresným (obvodným) súdom je rozhodovanie o návrhu na náhradu škody z titulu poškodenia zdravia. Zo skutočností uvedených sťažovateľom a okresným súdom ani z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu ústavný súd nezistil nijakú okolnosť, ktorá by odôvodňovala záver o právnej zložitosti veci. Ide o vec, ktorá tvorí štandardnú súčasť rozhodovacej činnosti všeobecných súdov. Pokiaľ ide o faktickú zložitosť veci, je potrebné poukázať na to, že v okolnostiach danej veci bolo pre rozhodnutie potrebné zabezpečiť príslušné listinné dôkazy, nariadiť znalecké dokazovanie,

resp. vypočít' svedkov; nemožno však hovoriť o takej zložitosti veci, ktorou by bolo možné odôvodniť neprimerane dlhý čas konania okresného súdu (23 rokov) bez konečného právoplatného rozhodnutia vo veci samej. Ústavný súd vzal do úvahy pri svojom rozhodovaní aj povahu prerokúvanej veci (náhrada škody z titulu poškodeného zdravia), ktorá vyžaduje, aby jej súd venoval osobitnú pozornosť.

2. Ďalším kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval existenciu zbytočných priet'ahov v napadnutom konaní, bolo správanie s'ťažovateľa ako účastníka tohto súdneho konania. Ústavný súd zastáva názor, že s'ťažovateľ v procesnom postavení navrhovateľa nemá podiel na doterajšej dĺžke konania; je tiež toho názoru, že neúčast' jeho právneho zástupcu na pojednávaniach 30. apríla 2009 a 9. júla 2009 nemala vplyv na doterajšiu dĺžku napadnutého konania.

3. Tretím kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či v označenom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, bol postup samotného okresného (obvodného) súdu. Ústavný súd nepovažoval za potrebné osobitne vyhodnocovať priebeh postupu a jednotlivé procesné úkony vykonané okresným (obvodným) súdom v napadnutom konaní od roku 1988. Poukazujúc na svoju predchádzajúcu judikatúru (napr. IV. ÚS 121/2011, IV. ÚS 188/2011), podľa ktorej nie je z ústavnoprávneho hľadiska akceptovateľné, aby konanie prebiehajúce na dvoch stupňoch všeobecných súdov nebolo ani po 23 rokoch od jeho začatia právoplatne skončené.

Ústavný súd poukazuje ďalej na to, že napadnuté konanie bolo neefektívne, a to od samého začiatku, čo vyplýva predovšetkým z toho, že Mestský súd v Bratislave [ďalej len „mestský súd“ (ako súd odvolací)] zrušil uznesením č. k. 8 Co 10/93-136 zo 4. marca 1993 rozsudok obvodného súdu sp. zn. 9 C 185/88 z 3. júna 1992 a vrátil mu vec na ďalšie konanie a nové rozhodnutie. Mestský súd vo svojom rozhodnutí skonštatoval, že rozhodnutie prvostupňového súdu *„je založené na neúplnom skutkovom základe a nie je preto možné ustáliť jeho vecnú správnosť. ... Až po doplnení dokazovania bude možné o veci znova rozhodnúť.“*

Obvodný súd v ďalšom období konal sporadicky a neefektívne, keď nariadil pojednávania na 24. júl 1996 a 27. máj 1997 a 30. apríla 1998 vyhlásil medzitimny

rozsudok – „*Odporca zodpovedá za škodu na zdraví navrhovateľovi v rozsahu 50%.*“. Po odvolaní sťažovateľa krajský súd ako súd odvolací tento medzitýmny rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil.

Po nariadení a vykonaní znaleckého dokazovania okresným súdom uznesením č. k. 9 C 185/88-285 z 10. mája 2002, ako aj kontrolného znaleckého dokazovania uznesením č. k. 9 C 185/88-297 z 31. marca 2003 okresný súd rozsudkom č. k. 9 C 185/88-327 zo 7. októbra 2003 rozhodol tak, že odporca je povinný zaplatiť sťažovateľovi z titulu sťaženia spoločenského uplatnenia sumu 2 300 000 Sk a z titulu straty na zárobku za obdobie od 25. marca 1985 do 30. septembra 2003 sumu 499 165 Sk do troch dní od právoplatnosti rozsudku. Rozhodol tiež o povinnosti platiť sťažovateľovi mesačnú rentu v sume 3 350 Sk, počnúc od 1. októbra 2003, vždy do 15 dňa toho-ktorého mesiaca vopred k rukám sťažovateľa a okresný súd vo zvyšku návrh sťažovateľa zamietol.

Krajský súd na základe odvolania sťažovateľa i odporcu rozsudkom č. k. 8 Co 52/04-454 z 25. októbra 2004 rozsudok okresného súdu č. k. 9 C 185/88-327 zo 7. októbra 2003 v časti týkajúcej sa sumy 2 300 000 Sk zmenil tak, že odporca je povinný zaplatiť navrhovateľovi sumu 626 000 Sk, a vo zvyšnej časti týkajúcej sa sumy 1 674 000 Sk návrh zamietol. V časti týkajúcej sa straty na zárobku vrátane tzv. renty a trov konania rozsudok súdu prvého stupňa zrušil a vec v tejto časti vrátil na ďalšie konanie okresnému súdu. V ostatnej zamietajúcej časti krajský súd potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa.

Krajský súd v predmetnom rozsudku na základe podrobnej argumentácie uviedol, že „*pri určení náhrady škody na zdraví navrhovateľa titulom sťaženia spoločenského uplatnenia súd prvého stupňa pochybil*“ „*odvolací súd stanovil ako primeraný rozsah mimoriadneho zvýšenia odškodnenia navrhovateľa titulom SSU 75-násobok k sume 13.500,- Sk (§ 7 ods. 3 cit. vyhl. – vyhláška 32/1965 Zb. pre priznanie mimoriadneho zvýšenia odškodnenia sťaženia spoločenského uplatnenia, pozn.)*“.

Vo vzťahu k uplatnenému nároku sťažovateľa na náhradu straty na zárobku krajský súd ako súd odvolací v odôvodnení uviedol, že „*súd prvého stupňa svoje rozhodnutie v tejto časti (vyhovujúci a zamietajúci výrok) odôvodnil len odkazom na závery znaleckého*

posudku, bez ďalšieho bližšieho zdôvodnenia. Chýbajúce dôvody... majú za následok nepreskúmateľnosť jeho rozsudku v uvedenej časti. ...

Z obsahu znaleckého posudku znalca... nie je zrejmé, z akého právneho predpisu vychádzal pri výpočte pravdepodobného zárobku navrhovateľa, a z akého dôvodu zvolil za rozhodné obdobie kalendárny rok 1986 a nie 1985, ktorú skutočnosť namieta v odvolaní odporca. Rovnako nepreskúmateľné je rozhodnutie súdu prvého stupňa v časti priznanej renty 3.350,- mesačne od 1. 10. 2003, pretože postup, ako k uvedenej výške priznanej renty prvostupňový súd dospel, z jeho rozhodnutia nevyplýva.

Odvolací súd z uvedených dôvodov v tejto časti rozsudok súdu prvého stupňa podľa § 221 ods. 1 O. s. p... vrátil na ďalšie konanie.“

Na základe mimoriadneho dovolania podaného generálnym prokurátorom Slovenskej republiky na podnet sťažovateľa (navrhovateľa) najvyšší súd rozsudkom sp. zn. 4 M Cdo 11/2005 z 31. marca 2006 zrušil rozsudok krajského súdu č. k. 8 Co 52/04-454 z 25. októbra 2004 v napadnutom „zmeňujúcom“ výroku vo veci samej, ktorým došlo k zamietnutiu žaloby v časti týkajúcej sa sumy 1 674 000 Sk, a vo výroku vo veci samej, ktorým došlo k potvrdeniu rozsudku súdu prvého stupňa v zamietajúcej časti, a vec mu v rozsahu zrušenia vrátil na ďalšie konanie.

Následne krajský súd rozsudkom č. k. 8 Co 285/2006-508 z 25. septembra 2008 rozhodol tak, že rozsudok okresného súdu zo 7. októbra 2003 o povinnosti zaplatiť náhradu škody za sťaženie spoločenského uplatnenia v časti prevyšujúcej sumu 626 000 Sk zmenil tak, že odporca je povinný zaplatiť navrhovateľovi (sťažovateľovi) sumu 999 000 Sk v lehote troch dní od právoplatnosti rozsudku, a vo zvyšnej časti týkajúcej sa sťaženia spoločenského uplatnenia návrh zamietol. Rozsudok súdu prvého stupňa v časti zamietajúceho mimoriadneho zvýšenia bolestného a náhrady škody z titulu liečebných nákladov zrušil a vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie a rozhodnutie.

Po vrátení veci okresnému súdu tento súd nariadil pojednávanie na 30. apríl 2009, ktoré na účely doplnenia dokazovania bolo odročené na 9. jún 2009, pričom tento termín okresný súd zmenil na 9. júl 2009.

Pojednávanie nariadené na 9. júl 2009 okresný súd odročil z dôvodu neprítomnosti právnych zástupcov sťažovateľa i odporcu na 15. október 2009. Okresný súd na tomto pojednávaní uznesením č. k. 9 C 185/1988-540 pritom uložil poriadkovú pokutu právneho zástupcovi sťažovateľa (navrhovateľa) za jeho neospravedlnenú účasť na pojednávaní 200 €. Okresný súd na tomto pojednávaní uznesením pripustil zmenu petitu žaloby tak, že *„Odporca je povinný zaplatiť navrhovateľovi titulom bolestného sumu 112 859,32 €.“*. O zvyšnej časti návrhu na zmenu petitu žaloby okresný súd nerozhodol, keďže o nej môže rozhodnúť až po jeho kvalifikovanej úprave právnym zástupcom sťažovateľa. Uznesením č. k. 9 C 185/88-566 z 26. júla 2010 okresný súd vyzval sťažovateľa na spresnenie žalobného petitu. Po podaní žiadosti o predĺženie lehoty sťažovateľ spresnil petit podaním doručeným okresnému súdu 22. septembra 2010.

Právny zástupca sťažovateľa podal odvolanie proti časti výroku, ktorým mu bola udelená poriadková pokuta 200 €. Okresný súd uznesením č. k. 9 C 185/88-564 z 5. mája 2010 zmenil svoje uznesenie z 9. júla 2009 a neuložil právneho zástupcovi sťažovateľa poriadkovú pokutu.

Okresný súd ďalej na pojednávaní nariadenom na 28. február 2011 pripustil zmenu žalobného petitu na základe jeho spresnenia a odročil pojednávanie na 28. marec 2011. Na tomto pojednávaní oboznámil účastníkov konania so zmenou zákonného sudcu a pripustil zmenu petitu zo strany navrhovateľa.

Okresný súd pojednávanie nariadené na 30. máj 2011 odročil na 25. júl 2011 na účely doplnenia dokazovania.

Na pojednávaní 26. septembra 2011 okresný súd pokračoval v dokazovaní a po oboznámení účastníkov s vyžiadáním spisu zo strany ústavného súdu odročil pojednávanie na neurčito.

Okresný súd doručil požadovaný spis ústavnému súdu 10. októbra 2011 a ústavný súd ho okresnému súdu vrátil 25. októbra 2011.

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd dospel k záveru, že okresný súd ani po uplynutí viac ako 23 rokov od začatia konania nerozhodol právoplatným rozsudkom

vo veci samej. Konanie je poznamenané opakovanými obdobiami nečinnosti v trvaní 18 mesiacov (december 1990 – máj 1992). Po zrušení rozsudku obvodného súdu odvolacím súdom tento súd od 22. apríla 1993 do nariadenia pojednávania 24. júla 1996, t. j. počas viac ako troch rokov, pri zabezpečovaní doplňovania dokazovania konal iba sporadicky.

V období od 8. februára 2000 do marca 2002, t. j. približne dva roky, okresný súd vo veci nevykonal v zásade žiadny úkon, ktorý by smeroval k objasneniu veci, pričom pojednávania nariadené v roku 2000 a 2001 boli odročované z dôvodu prekážok na strane okresného súdu. Okresný súd až po viac ako deviatich rokoch od zrušenia prvostupňového rozsudku odvolacím súdom, ktorý konštatoval neúplnosť zistenia skutkového stavu a nemožnosť ustáliť jeho vecnú správnosť bez doplnenia dokazovania (4. marca 1993), až 10. mája 2002 opätovne nariadil znalecké dokazovanie na doplnenie skutkového základu a ustanovil príslušných znalcov.

O neefektívnom konaní okresného súdu svedčia rozhodnutia vydané v konaní o riadnych i mimoriadnom opravnom prostriedku podaných sťažovateľom (navrhovateľom) i odporcom (2003 – 2008) proti rozsudkom okresného súdu i krajského súdu. O neefektívnosti konania svedčí:

- zrušenie rozsudku okresného súdu č. k. 9 C 185/88-118 z 3. júna 1992 a vrátenie mu veci na ďalšie konanie uznesením mestského súdu č. k. 8 Co 10/93-136 zo 4. marca 1993 z dôvodu, že je založený na neúplnom skutkovom základe, a nemôže preto ustáliť jeho vecnú správnosť;

- zmena rozsudku okresného súdu č. k. 9 C 185/88-327 zo 7. októbra 2003 rozsudkom krajského súdu č. k. 8 Co 52/04-454 z 25. októbra 2004 a zrušenie časti tohto rozsudku týkajúcej sa straty na zárobku vrátane tzv. renty z dôvodu, že okresný súd svoje rozhodnutie zdôvodnil len odkazom na závery znaleckého posudku bez ďalšieho bližšieho zdôvodnenia; chýbajúce dôvody majú za následok nepreskúmateľnosť rozsudku okresného súdu v tejto časti;

- zrušenie rozsudku krajského súdu sp. zn. 8 Co 52/04 z 25. októbra 2004 rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 4 MCdo 11/2005 z 31. marca 2006 v napadnutom zmeňujúcom výroku vo veci samej, ktorým došlo k zamietnutiu žaloby v časti, a vo výroku vo veci samej, ktorým došlo k potvrdeniu rozsudku súdu prvého stupňa v zamietajúcej časti

a k vráteniu veci v rozsahu zrušenia na ďalšie konanie, pretože krajský súd nevenoval dostatočnú pozornosť odôvodneniu svojho právneho názoru („*obdobné výhrady bolo možné v určitom smere uplatniť i voči odôvodneniu rozhodnutia v prejednávanej veci okresným súdom*“).

V nadväznosti na tieto skutočnosti ústavný súd vzhľadom na opakovanú krátkodobú nečinnosť okresného súdu v uvedených obdobiach, pri nariadovaní znaleckého dokazovania počas celého doterajšieho priebehu namietaného konania, ako aj pri príprave a nariadovaní pojednávaní a vzhľadom na neefektívnosť konania okresného súdu, ktorý v konaní doteraz ani po 23 rokoch právoplatne nerozhodol vo veci sp. zn. 9 C/185/88, dospel k záveru, že v namietanom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v postupe okresného súdu, a tým aj k porušeniu základného práva s'ťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

III.

Ak ústavný súd pri rozhodovaní o s'ťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby podľa čl. 127 ods. 2 ústavy vysloví, že k porušeniu práva došlo právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom, prípadne nečinnosťou, zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah, prípadne prikáže tomu, kto právo porušil, aby vo veci konal. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie s'ťažnosti, priznať tomu, koho práva boli podľa odseku 1 porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

V súlade s § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ústavný súd prikázal okresnému súdu, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 9 C 185/88 konal bez zbytočných priet'ahov.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa s'ťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil,

je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľ žiadal aj o priznanie finančného zadosťučinenia, pričom v sťažnosti uviedol: *„Sme hlboko presvedčení, že existujú mimoriadne dôvody a mimoriadne okolnosti na odškodnenie z titulu prietahov v konaní. Mimoriadne okolnosti podľa nášho názoru existujú i v tom, že v tomto prípade sa jedná o osobu pre ktorého dopady prietahov sú zvlášť mimoriadne emotívne a mimoriadne zasahujúce do jeho psychiky a samotnej kvality života. V jeho prípade neexistuje nič, čo by mu mohlo nahradiť stratený zrak, existuje iba určité zadosťučinenie, ktoré však nie je náhradou za zhoršenie jeho zdravotného stavu a náhrady invalidity. Je iba čiastočnou náhradou traumy, ktorú od roku 1988 prežíva a to preňho z dôvodov ťažko pochopiteľných.*

Taktiež samotné prietahy nemožno porovnávať s akýmikoľvek inými prietahmi v iných sporoch, nakoľko ich dopad na môjho mandanta je pravdepodobne výnimočný v našej justícii a pravdepodobne jedinečný v histórii nášho súdnictva.

Aj vzhľadom na jeho zdravotný stav žiadame Ústavný súd o prejednanie veci bez ústneho pojednávania a bez účasti advokáta na ňom, nakoľko sme toho názoru, že toto ústne konanie vo veci nie je potrebné a bolo by pre môjho mandanta i nevhodné. Sme toho názoru, že ani reparácia vo výške 200.000,-€, ktoré požadujeme nikdy neznižuje jeho negatívne pocity, ktoré ho dlhé roky pri riešení súdnych sporov sprevádzajú.“

Cieľom finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Podľa názoru ústavného súdu v tomto prípade prichádza do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia. Pri určení finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Vzhľadom na doterajšiu dĺžku konania okresného súdu vedeného pod sp. zn. 9 C 185/88 (viac ako dvadsaťtri rokov), berúc do úvahy konkrétne okolnosti daného prípadu, ako aj skutočnosť, že konanie vo veci sťažovateľa nebolo do rozhodnutia ústavného súdu právoplatne skončené, a vzhľadom na povahu veci ústavný súd považoval priznanie sumy 20 000 € za primerané finančné zadost'učinenie podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátom JUDr. J. K. Právny zástupca sťažovateľa si uplatnil trovy konania za dva úkony právnej služby zo sumy, ktorá bude sťažovateľovi priznaná a za dva úkony právnej služby a paušálnu náhradu v sume 7,21 € plus 19 % DPH.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy. Ústavný súd pri rozhodovaní o priznaní trov konania vychádzal z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2010, ktorá bola 721,40 €. Úhradu priznal za dva úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia, spísanie sťažnosti a jej doplnenie) v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 2 a § 14 ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) v sume 247,00 € (za dva úkony právnej služby po 123,50 €) a 2 x 7,41 € režijný paušál (§ 16 ods. 3 vyhlášky) zvýšenej o 20 % DPH (52,36 €). Úhrada bola priznaná v celkovej sume 314,18 €.

Priznanú úhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 3. novembra 2011